

Bijzondere waarneming: Kwabaal (*Lota lota*) in de Overijsselse Vecht

Tekst: W. Zweep (Bureau Natuurbalans), B. Crombaghs (Bureau Natuurbalans) & G.J. van Dijk (Waterschap Groot Salland)

Foto's: G.J. van Dijk

In de periode november 2007 – februari 2008 is door Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV in opdracht van het Waterschap Groot Salland een visstandonderzoek uitgevoerd in de Overijsselse Vecht. Vier vissers (Ben Crombaghs, Gert Hoogerwerf, Douwe Schut, Wim Zweep) en enkele vrijwilligers, hebben zeven locaties onderzocht naar de aanwezige visfauna. Het onderzoek vond plaats in de benedenloop van de Overijsselse Vecht tussen de monding in het Zwarte Water en het dorpje Vilsteren. Op één van de onderzochte trajecten werden op 27 november 3 kwabalen gevangen. Een soort die geruime tijd niet meer is waargenomen in de Overijsselse Vecht.

De waarneming

Één van de trajecten waar het visstandonderzoek werd uitgevoerd, was de stuw en vispassage bij Vechterweerd. Op dit traject werden 18 vissoorten gevangen. Na de vangst van enkele kopvoorns, bierpjes en rivieronderpadden, klonk opeens gejuich vanaf de boot. Veel ruimte voor een feestje was er niet, hoewel er wel degelijk iets te vieren was. Er werden namelijk drie volwassen exemplaren van de kwabaal (*Lota lota*) gevangen op een traject van amper 50 meter. Het ging om drie vrouwtjes vol met kuit. Blijkbaar op weg naar geschikte paailocaties. Aangezien de paaitrek van de kwabaal in het laatste deel van het najaar is, was de kans aanwezig dat de soort gevangen kon worden. Mogelijk zijn in bovenstrooms gelegen delen van de Overijsselse Vecht potentieel geschikte paailocaties aanwezig in de vorm van overstromingsvlaktes (o.a. weilanden).

Gerrit Jan van Dijk (ecologisch medewerker Waterschap Groot Salland) die enkele dagen assisteerde bij de uitvoering van het visonderzoek, was op de vangstlocatie aanwezig om foto's te maken. Ook Gerrit Jan vond het natuurlijk zeer bijzonder om in zijn eigen beheersgebied een levende kwabaal vast te houden. Het is mooi dat deze soort hier gevangen wordt. De kwabaal kan nu meegenomen worden bij de herstelmaatregelen die in het kader van de KRW in het stroomgebied van de Vecht gaan plaatsvinden. Ook het aangrenzende Waterschap Regge en Dinkel heeft reeds aangegeven de kwabaal als doelsoort mee te nemen in de projecten in het stroomgebied van de Regge. Door het opheffen van migratiebarrières kunnen "oude" migratieroutes van o.a. de kwabaal weer in gebruik worden genomen.

Vangstmethodiek en vangstlocatie

De kwabalen zijn gevangen met behulp van electrovisserij-apparatuur. De exacte locatie van deze bijzondere vangst betreft de vispassage Vechterweerd. Deze vispassage maakt het mogelijk dat migrerende vissen, zowel

Vindplaats van de drie kwabalen bij het benedenstroomse deel van de Overijsselse Vecht

stroomopwaarts als stroomafwaarts, de stuw Vechterweerd kunnen passeren. De vispassage is in de vorige eeuw aangelegd.

Bescherming, uiterlijk en habitat

De kwabaal staat op de Rode lijst van Nederlandse zoetwatervissen. De status is bedreigd. Vreemd genoeg is de kwabaal (ondanks het feit dat het aantal vindplaatsen de laatste decennia drastisch is afgenomen) niet in de Flora- en faunawet opgenomen. De soort is echter wel opgenomen in de Visserijwet, maar zonder gesloten tijd of minimum maat. Dit betekent in de praktijk dat iedere gevangen kwabaal meegenomen mag worden. Eigenlijk

een ongewenste situatie bij zo'n bedreigde vissoort.

De kwabaal is de enige Nederlandse zoetwatervissoort die behoort tot de kabeljauwfamilie. De soort is gemakkelijk te herkennen door de baarddraad aan de kin. Daarnaast kan de kwabaal makkelijk herkend worden aan de lange tweede rugvin. De kwabaal verblijft (voor zover bekend) haar gehele levenscyclus in het zoete water, in tegenstelling tot haar familieleden uit zee. De soort is nauw verbonden aan helder, schoon en stromend water op een bodem van zand en grind. Daarnaast kan de kwabaal in grote, diepere stilstaande wateren worden aangetroffen. De kwabaal is met name in de nacht actief en in de koudere periode. 's Zomers kent de soort een rustperiode.

Overige visgegevens

In totaal zijn tijdens het onderzoek 23 vissoorten gevangen (zie tabel). Hiervan zijn twee soorten beschermd krachtens de Flora- en faunawet, namelijk het bierpje en de rivierdonderpad. Daarnaast zijn vijf soorten opgenomen in de Rode lijst van Nederlandse zoetwatervissen: winde, vetje, kopvoorn, kroeskarper en natuurlijk de kwabaal.

Twee van de gevangen kwabalen

Vangstaantallen Overijsselse Vecht

Soort	Genneger Buitenland	Bruggen Rijksweg A28	Stuw Vechtenweerd met vispassage	De Marshoek	Jachthaven Dalisen	Stuw Vlieteren	Landgoed Vlieteren	Totaal
Alver	1	3	27		1	3		35
Baars	53	116	57	24	83	358	4	695
Bierpje	4	2	2		6	21	1	36
Blankvoorn	101	75	83	2	9	102	8	380
blankvoorn/brasem	1					1		2
Boerenkarper							1	1
Brasem	5	34	5	71	138	69	935	1257
Driedoornige stekelbaars		2	2			2	1	7
Karper				1			31	32
Kolblei			1	1				2
Kopvoorn			1		1			2
Kroeskarper							1	1
Kwabaal			3					3
Paling		2	8	6		7		23
Pos	20	14	14			52		100
Rietvoorn	4	4	1	2	3	15		29
Rivierdonderpad (<i>C.perifretum</i>)		1	2	1		2		6
Riviergrondel			1			3		4
Roofblei		2						2
Snoek	5	5	10		3	17	9	49
Snoekbaars	1	1					8	10
Tienddoornige stekelbaars		2	1		1	6	3	13
Vetje					6	3	1	10
Winde	2	1	1	1	2	10		17
Zeelt	3		2	3	5	10	18	41
Totaal	200	264	221	112	258	681	1021	2757